

Handlingsplan för suicidprevention

Handlingsplan	Datum för beslut: 2023-11-20
Kommunstyrelseförvaltningen	Reviderad:
Beslutsinstans: Kommunstyrelsen	Giltig till: 2025-12-31

vännäs

Kommunstyrelseförvaltningen

Innehållsförteckning

1. Inledning	3
1.1 <i>Bakgrund</i>	3
1.1.1 Suicid nationellt och lokalt	3
1.1.2 Nationella mål.....	3
1.2 <i>Uppdrag</i>	3
1.3 <i>Syfte och mål med handlingsplanen</i>	4
1.4 <i>Implementering</i>	4
2. Lokal samverkan	4
2.1 <i>Organisationernas uppdrag och ansvar</i>	4
2.1.1 Vännäs kommun	4
2.1.2 Region Västerbotten (Primärvården i Vännäs).....	6
2.1.3 Polismyndigheten (Lokalpolisen i Vännäs)	6
3. Aktivitetsplan	7
3.1 <i>Mål 1 - främja goda livschanser för mindre gynnade grupper</i>	7
3.2 <i>MÅL 2 – MINSKA ALKOHOLKONSUMTIONEN I BEFOLKNINGEN OCH I HÖGRISKGRUPPER FÖR SUICID</i>	7
3.3 <i>MÅL 3 – MINSKA TILLGÄNGLIGHETEN TILL MEDEL OCH METODER FÖR SUICID</i>	8
3.4 <i>MÅL 4 – SE SUICID SOM PSYKOLOGISKA MISSTAG</i>	8
3.5 <i>MÅL 5 – FÖRBÄTTRA DE MEDICINSKA, PSYKOLOGISKA OCH PSYKOSOCIALA INSATSERNA</i>	9
3.6 <i>MÅL 6 – SPRID KUNSKAP OM EVIDENSBASERADE METODER FÖR ATT MINSKA SUICID</i>	9
3.7 <i>MÅL 7 – HÖJ KOMPETENSEN HOS NYCKELPERSONER</i>	9
3.8 <i>MÅL 8 – FÖR HÄNDELSEANALYSER EFTER SUICID</i>	9
3.9 <i>MÅL 9 – STÖD FRIVILLIGORGANISATIONER</i>	10
4. Uppföljning och ansvar	10

1. Inledning

1.1 BAKGRUND

1.1.1 Suicid nationellt och lokalt

Suicid är ett globalt hälsoproblem som går att förebygga. Varje år avlider drygt 1200 personer i suicid i Sverige. Dessutom sker årligen drygt 300 dödsfall där det funnits skäl att misstänka suicid, men där suicidavsikten inte har kunnat fastställas.

Under de senaste 20 åren har suicidtalet i Sverige minskat inom de flesta åldersgrupper. Den positiva utvecklingen gäller dock inte ungdomar och vuxna i åldersgruppen 15–29 år där suicidtalet stigit. Ökningen har främst skett bland unga vuxna i åldrarna 20–29 år. Andelen suicidfall för åldersgruppen 15–29 år var 28% för männen samt 26% för. Totalt över alla åldersgrupper bestod två tredjedelar av de som avled i suicid under 2022 av män.

Västerbotten har de senaste åren haft lägst antal suicid av alla Sveriges län. Vännäs kommun har däremot ett högre suicidantal än riksgenomsnittet.

1.1.2 Nationella mål

Riksdagen beslutade 2008 om ett handlingsprogram med visionen att ingen människa ska behöva hamna i en sådan utsatt situation att suicid ses som den enda utvägen. Handlingsprogrammet innehåller nio strategiska åtgärdsområden som bedöms väsentliga för att minska antalet suicid. De utgår från dels ett individperspektiv, dels ett befolkningsperspektiv. Det individinriktade arbetet bedrivs i huvudsak inom hälso- och sjukvård och socialtjänst för att stödja personer med risk för suicid. Det befolkningsinriktade arbetet däremot omfattar många samhällsaktörer och syftar till att skapa stödjande och mindre riskutsatta miljöer. Det handlar också om att öka människors medvetenhet om suicid och undanröja det tabu som suicid omgärdas av.

De nio åtgärdsområdena är:

1. Främja goda livschanser för mindre gynnade grupper
2. Minska alkoholkonsumtionen i befolkningen och högriskgrupper för suicid
3. Minska tillgängligheten till medel och metoder för suicid
4. Se suicid som psykologiska misstag
5. Förbättra de medicinska, psykologiska och psykosociala insatserna
6. Sprid kunskap om evidensbaserade metoder för att minska suicid
7. Hög kompetensen hos nyckelpersoner
8. Gör händelseanalyser efter suicid
9. Stöd frivilligorganisationer

1.2 UPPDRAG

Av Västerbottens läns gemensamma handlingsplan rörande psykisk hälsa för 2017 framgår att ett av målområdena är att utarbeta en länsövergripande strategi och

kommunspecifika handlingsplaner för suicidförebyggande arbete. Handlingsplanen för Västerbottens län har sin grund i 2017 års överenskommelse mellan staten och SKL om stöd till riktade insatser inom området psykisk hälsa. Det länsövergripande samarbetet gällande suicidprevention i Västerbotten kommer att fortgå under 2019.

I Vännäs kommun arbetade vård- och omsorgsnämnden under 2018 fram en för Vännäs kommunspecifik handlingsplan för att förebygga suicid. Handlingsplanen består av en beskrivning av viktiga verksamheter i Vännäs kommun samt en aktivitetsplan som utgår ifrån regeringens 9 målområden. Handlingsplanen har utarbetats i samverkan med ett flertal olika verksamheter i Vännäs kommun. Handlingsplanen kompletteras med en överenskommelse om fortsatt samverkan mellan berörda verksamheter.

1.3 SYFTE OCH MÅL MED HANDLINGSPLANEN

Syftet med handlingsplanen är att främja psykisk hälsa och förebygga suicid genom lokal samverkan mellan olika lokala aktörer. Mer specifikt är målet med handlingsplanen att gemensamt arbeta för att minska antalet suicid och suicidförsök i Vännäs kommun, samt att medvetenheten och kunskapsnivån hos samtliga berörda medarbetare ska öka.

1.4 IMPLEMENTERING

Beröra chefer inom de olika organisationerna säkerställer att:

- Kunskap om aktuell handlingsplan finns bland personalen
- Arbete med delaktighet, inflytande och implementering av aktiviteter från aktivitetsplanen genomförs i respektive verksamhet

2. Lokal samverkan

Suicidförebyggande arbete behöver ske inom ett flertal olika verksamheter och samverkan är av stor vikt för att främja psykisk hälsa. Handlingsplanen är framtagen i samverkan mellan Vännäs kommun, Västerbottens läns landsting (primärvården i Vännäs) och Polismyndigheten (lokalpolisen i Vännäs).

Nedan följer en översiktlig och ej fullständig redogörelse för varje organisations uppdrag och ansvar.

2.1 ORGANISATIONERNAS UPPDRAG OCH ANSVAR

2.1.1 Vännäs kommun

Kommunstyrelsen

Kommunstyrelsen samordnar och utvecklar kommunens övergripande verksamhet. Kommunstyrelsen säkerställer att kommunfullmäktiges beslut och mål efterlevs i kommunens alla nämnder och bolag. Kommunstyrelsen har det övergripande ansvaret för kommunens folkhälsa.

Kommunstyrelsen ansvarar vidare för handläggning och tillsyn av serveringstillstånd. För att minska riskkonsumtionen av, och tillgängligheten till,

alkohol ska kommunstyrelsen förvaltningar arbeta med att ge råd, utbildning och stöd för en säker och ansvarsfull alkoholserving till tillståndshavare i kommunen.

Inom kommunstyrelsen verksamheter återfinns också Fritidsgården Ikaros dit alla ungdomar som går på högstadiet och gymnasiet är välkomna. Fritidsgården är en alkohol- och drogfri miljö och ska bidra till goda uppväxtvillkor samt aktivt förebygga och motverka alla former av missbruk och kriminalitet. Fritidsgården ska skapa en meningsfull fritid för ungdomarna genom att ge dem möjlighet till delaktighet och inflytande, få dem att känna sig trygga, bli stärkta i sin identitet och stimulera dem till hälsofrämjande aktiviteter i en nykter miljö. En samverkansgrupp bestående av aktuella aktörer i kommunens arbete för att förebygga suicid ses kontinuerligt på fritidsgården för att tillsammans främja gynnsammare förutsättningar för förebyggande ungdomsarbete.

Kommunstyrelsen ansvarar vidare för kommunens flyktingmottagning där ett förebyggande arbete mot psykisk ohälsa och suicid är av stor vikt.

Vård- och omsorgsnämnden

Inom vård- och omsorgsnämnden återfinns socialtjänsten vilka arbetar utifrån ett helhetsperspektiv som innebär att socialsekreterare arbetar med alla förekommande ärenden inom individ- och familjeomsorg. Socialtjänstens uppdrag är att främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam psykisk, fysisk och social utveckling för enskilda samt verka för att barn och ungdomar växer upp under trygga och goda förhållanden. I socialtjänstens uppdrag ingår vidare att så tidigt som möjligt uppmärksamma eventuell suicidrisk och vid behov hjälpa den enskilde och dennes familj att initiera kontakter med sjukvård och andra relevanta myndigheter.

Socialtjänsten ska enligt Socialtjänstlagen jobba för att förbättra samverkan kring enskilda i de fall den enskilde och dennes familj har behov av stöd i sin sociala situation.

Plan- och miljönämnden

Plan- och miljönämnden ansvarar för räddningstjänsten. Räddningstjänsten rycker ut på alla larm om olycksfall och uttryckta suicidplaner. Räddningstjänsten är ofta de som når fram först till platsen och ansvarar i det läget för att hantera situationen i avvaktan på att annan blåljuspersonal anländer till platsen. När polis eller ambulans anländer överlämnar räddningstjänsten ansvaret till dem.

Barn- och utbildningsnämnden och Liljaskolans styrelse

Elevhälsa är en del av skolans och elevhälsans lärandeuppdrag att ge alla elever möjlighet att nå de nationella målen och kunskapskraven. Elevhälsoarbete, ett verksamhetsområde där medicinska, psykologiska, psykosociala och specialpedagogiska insatser ingår, är i första hand hälsofrämjande och förebyggande men kan också vara åtgärdande. Elevhälsa inkluderar all personal i elevens närhet, men drivs primärt av de pedagoger och övrig personal som möter eleverna i deras vardag. Fokus i elevhälsoarbetet ligger på tidig upptäckt av psykisk ohälsa och tidiga insatser. Oro gällande en elevs psykiska hälsa lyfts snarast till rektor eller elevhälsosteam.

Skolans uppdrag omfattar inte bedömningar och behandling av elevers psykiska ohälsa men kan utgöra ett nav i kontakten med andra samverkansparter såsom exempelvis BUP, HLT-team och socialtjänst för att stödja eleven i dennes utveckling mot målen.

2.1.2 Region Västerbotten (Primärvården i Vännäs)

Primärvården på Vännäs hälsocentral arbetar utifrån ett första linjen-uppdrag vilket innebära att bedöma grad av psykisk ohälsa samt behandla lindrig till måttlig problematik. Vid depression, eller av andra skäl uppmärksammas suicidrisk, ska det övervägas om en klinisk suicidriskbedömning på specialistnivå är nödvändig. Om problematiken är måttlig och suicidtankar finns, men det inte bedöms föreligga någon akut suicidrisk, fortsätter behandlingskontakten i primärvården. Kontinuerliga uppföljande bedömningar ska då göras. Primärvården ska även uppmärksamma och aktualisera när det föreligger behov av insatser från andra verksamheter som exempelvis socialtjänst eller elevhälsa.

Psykiatrisjuksköterska på Vännäs Hälsocentral utgör en länk mellan primär- och specialistvården. Psykiatrisjuksköterskan har kontinuerlig kontakt med patienter med psykiatriska diagnoser och kan utföra en del av specialistpsykiatrins uppgifter på plats lokalt i Vännäs.

2.1.3 Polismyndigheten (Lokalpolisen i Vännäs)

Polismyndighetens skyldighet och uppdrag är att förhindra självmord och att hjälpa de människor som lider av psykisk ohälsa när de kommer i kontakt med polisen. Polisen möter ofta psykisk ohälsa och ansvarar för att agera i akuta situationer när någon uttrycker planer på att ta sitt liv.

Enligt Lag om psykiatrisk tvångsvård §47 får polisen, om det finns skälig anledning att anta att någon lider av en allvarlig psykisk störning och är farlig för sitt eget liv eller i övrigt behöver omedelbar hjälp, tillfälligt omhänderta personen i väntan på att hälso- och sjukvårdspersonal kan ge denne sådan hjälp. Polisen har således befogenhet att fatta beslut om omhändertagande för att förhindra suicid till dess sjukvården kan överta ansvaret. Polisen ansvarar då för att föra personen till sjukvårdsinrättning för vårdintygsbedömning.

Polisen har även rätt att tillfälligt omhänderta vapen vid misstanke om psykisk ohälsa, och därigenom minska tillgängligheten till medel för suicid.

Missbruk av alkohol och narkotika är vanligen en bidragande orsak till psykisk ohälsa. Polisen arbetar kontinuerligt för att minska inflödet av narkotiska i Vännäs kommun och för att alkohol inte ska säljas till minderåriga. Polisen och Systembolaget har utvecklat ett samarbete som innebär att Systembolagets personal har som rutin att kontakta polisen vid misstanke om lagning.

Polisen utför vidare regelbunden tillsyn av de restauranger som innehar ett stadigvarande serveringstillstånd i kommunen.

3. Aktivitetsplan

För att främja psykisk hälsa och förebygga suicid avser Vännäs kommun att genom lokala anpassningar i en aktivitetsplan arbeta med de nationella målen. Nedan följer en redogörelse av aktiviteter kopplat till varje målområde.

3.1 MÅL 1 - FRÄMJA GODA LIVSCHANSER FÖR MINDRE GYNNADE GRUPPER

Låga inkomster och låg utbildning är två faktorer som innebär ökad suicidrisk. För att främja utsatta gruppers livsmöjligheter är det viktigt att unga människor får förutsättningar för att utveckla goda kompetenser. Skola, förskola och fritidsverksamhet har en viktig roll i det arbetet. Vidare kan föräldrastödjande insatser vara en betydelsefull del i att förebygga psykisk ohälsa bland barn och unga.

Aktivitet	Berörda	Genomförs	Ansvarig	Uppföljning
Erbjuda SIP för individer med psykisk ohälsa som har behov av stöd och samverkan från flera huvudmän	Individer i behov av stöd, socialtjänst och primärvård	Vid behov	IFO-chef och chef för Vännäs hälsocentral	Antal erbjudna samordnade individuella planer
Sprida information om den befintliga stödstrukturen för våld i nära relationer	Individ. Och familjeomsorgen, äldre- och handikappomsorgen, barn- och utbildningsförvaltningen	På APT 2 gånger/år	IFO-chef i samverkan med områdeschefer och rektorer	Antal tillfällen som informationen tagits upp
Sprida information om den befintliga stödstrukturen för våld i nära relationer och psykisk ohälsa	Flyktingmottagningens personal och målgrupp	Vid behov	Avdelningschef för flyktingmottagningen	Följs ej upp. Sker inom ramen för flyktingmottagningens mottagande

3.2 MÅL 2 – MINSKA ALKOHOLKONSUMTIONEN I BEFOLKNINGEN OCH I HÖGRISKGRUPPER FÖR SUICID

Det finns ett starkt samband mellan missbruksproblematik och suicidförekomst i befolkningen.

På individnivå finns det vetenskapligt stöd för att en hög konsumtion av alkohol ökar risken för suicid. Alkohol gör det till exempel svårare för individen att hantera impulser, vilket i sin tur kan leda till ett mer riskfullt beteende.

Särskilt vanligt förekommande är suicidtankar och suicidförsök bland personer med spelmissbruk. Spelmissbruk har nyligen jämförts med substansmissbruk, vilket innebär att kommun och landsting delar på ansvaret för stöd och behandlingsinsatser.

Aktivitet	Berörda	Genomförs	Ansvarig	Uppföljning
Genomföra Audit och Dudit på besökande vid verksamheten under v. 11 & 45	Patienter, primärvård, klienter, socialtjänst	Löpande	IFO-chef och chef för Vännäs hälsocentral	Antal genomförda intervjuer
Regelbundna möten i syfte att förbättra samverkan samt kunskapen om drogsituationen bland ungdomar i kommunen	Socialtjänst, skola, ungdoms- och fritidsavdelning samt polis	2 gånger/år	IFO-chef	Antal genomförda möten
Begränsa alkoholkonsumtionen bland ungdomar genom fältarbete	Socialtjänst i samverkan med polis, kyrkor och ungdoms- och fritidsavdelning	Vid riskhelger såsom skolavslutning och Vännäs-dagarna	IFO-chef	Antal tillfällen med fältarbete
Inre eller yttre tillsyn av samtliga stadigvarande serverings-tillstånd	Kommunstyrelse och polis	Minst en gång/år	Alkohol-handläggare och polis	Antal genomförda tillsyner
Upprätta överenskommelse gällande missbruksvården	Socialtjänst och hälsocentral	Under 2024	IFO-chef och chef för Vännäs hälsocentral	Upprättad överenskommelse /Ej upprättad överenskommelse

3.3 MÅL 3 – MINSKA TILLGÄNGLIGHETEN TILL MEDEL OCH METODER FÖR SUICID

Att minska tillgången till olika medel och metoder för suicid har en samlad positiv effekt. Ett viktigt skäl är att en person som vill ta sitt liv ofta föredrar vissa metoder framför andra. Är det då svårare att använda en viss metod minskar risken för att en suicid ska genomföras. Samtidigt ökar sannolikheten för att en person som väljer en mindre dödlig metod överlever om tillgängligheten till höggradigt dödliga metoder minskar. Insatser som minskar tillgängligheten kan bland annat handla om skyddsbarriärer vid höga broar och andra utsatta platser som vid järnvägs- och tunnelbanespår.

Ingen planerad aktivitet under 2024.

3.4 MÅL 4 – SE SUICID SOM PSYKOLOGISKA MISSTAG

En suicidhandling kan ses som ett psykologiskt misstag eftersom det betraktas som följden av psykiska och fysiska påfrestningar. När påfrestningarna inte går att bemästra längre sker olyckan. De flesta som överlever ett suicidförsök vill senare fortsätta leva. Denna strategi fokuserar på att minimera konsekvenserna av mänskliga misstag, genom åtgärder både inriktade mot individen och mot personens miljö. Det kan handla exempelvis om andra människors bemötande av depressioner och suicidtankar.

Ingen planerad aktivitet under 2024.

3.5 MÅL 5 – FÖRBÄTTRA DE MEDICINSKA, PSYKOLOGISKA OCH PSYKOSOCIALA INSATSERNA

90% av alla som tar sitt liv lider av någon form av psykisk ohälsa. Av personer med depressionsdiagnos är 80% obehandlade eller underbehandlade vid tidpunkten för dödsfallet. Att behandla den underliggande psykiska sjukdomen är alltså centralt för att förebygga suicid. Det kan handla om farmakologisk behandling, psykoterapi eller sociala interventioner. Samverkan mellan kommun och landsting är viktig. Elevhälsan kan arbeta med att öka elevens medvetenhet kring psykisk ohälsa samt förmåga att hantera stress och negativa livshändelser.

Aktivitet	Berörda	Genomförs	Ansvarig	Uppföljning
Samverkan kring barn och unga vid HLT-möten	Elever, vårdnadshavare, skola, socialtjänst och primärvård	Löpande. HLT-teamet sammanträder 2 gånger/månad	HLT-samordnare samt styrgrupp	Antal ärenden som varje verksamhet aktualiserat till HLT-samverkan

3.6 MÅL 6 – SPRID KUNSKAP OM EVIDENSBASERADE METODER FÖR ATT MINSKA SUICID

Det finns omfattande forskning kring metoder som kan minska antalet suicid och det är angeläget att beslutsfattare och olika professioner har tillgång till aktuell kunskap om exempelvis risk- och skyddsfaktorer för att förebygga suicid.

Aktivitet	Berörda	Genomförs	Ansvarig	Uppföljning
Lokal handlings- och aktivitetsplan ska vara kända av all berörd personal	All personal inom berörda verksamheter	Årligen vid APT	Chefer vid berörda verksamheter	Informerat / Ej informerats om handlingsplanen

3.7 MÅL 7 – HÖJ KOMPETENSEN HOS NYCKELPERSONER

Arbetet med att förebygga suicid kräver särskild kompetens bland olika yrkesgrupper som genom sitt arbete kommer i kontakt med suicidnära personer. En viktig suicidpreventiv åtgärd är att utbilda dessa yrkesgrupper i att känna igen tecken på ökad suicidrisk för att kunna fånga upp utsatta personer och slussa dem vidare till rätt instans.

Ingen planerad aktivitet under 2024.

3.8 MÅL 8 – FÖR HÄNDELSEANALYSER EFTER SUICID

Händelseanalyser efter suicid genomförs för att få veta hur och varför en suicid inträffat och visa vilka åtgärder som kan vidtas för att förhindra att det sker igen. De kan också vara en viktig del av stödet till närstående och andra efterlevande. Vanligen genomförs en händelseanalys av hälso- och sjukvården om personen som tagit sitt liv haft vårdkontakt inom fyra veckor före dödsfallet. Men långt ifrån alla som tar sitt liv har haft kontakt med vården före suicid varpå många suicid förblir

outredda och viktiga lärdomar kan gå förlorade. Det finns därför ett behov av händelseanalyser som omfattar mer än hälso- och sjukvårdens arenor där kommunen kan vara en viktig aktör.

Aktivitet	Berörda	Genomförs	Ansvarig	Uppföljning
Genomför händelseanalyser efter självmord	Skola, socialtjänst och primärvård	Efter självmord	Socialchef, kommunens rektorer samt chef för Vännäs hälsocentral	Antal genomförda händelseanalyser i relation till antalet suicid

3.9 MÅL 9 – STÖD FRIVILLIGORGANISATIONER

Frivilligorganisationer har en potentiellt betydande roll i det suicidförebyggande arbetet. Detta genom att exempelvis öka kunskapen om suicidproblematik i samhället och motverka de tabun och fördomar som omger suicid. Frivilligorganisationer kan även utgöra ett stort stöd för anhöriga.

Aktivitet	Berörda	Genomförs	Ansvarig	Uppföljning
Informera ungdomsledare i ideella organisationer om webbaserad utbildning via Folkhälsomyndigheten	Föreningsutvecklare och ideella organisationer	Under 2024	Föreningsutvecklare	Antal organisationer som informerats

4. Uppföljning och ansvar

Kommunstyrelsen ansvarar för området folkhälsa och har det övergripande ansvaret för handlingsplanen och dess uppföljning samt revidering. Handlingsplanen ska vila på kartläggning och analys av föregående års åtgärder, kontinuerligt anpassas efter rådande kunskapsläge, vara baserad på tillgänglig vetenskaplig evidens och beprövad erfarenhet. Handlingsplanen revideras inför varje ny mandatperiod, eller vid behov.

Aktivitetsplanen följs upp vartannat år. Folkhälsorådet i kommunen initierar uppföljning, samordnar rapporter från verksamheterna och redovisar resultatet till kommunstyrelsen. Varje aktivitetsansvarig ska inför uppföljningen rapportera verksamhetens resultat till folkhälsorådet.